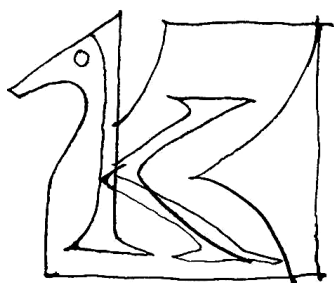

1990–2015

Íme a koordináták,
melyek között
az új Korunk helytállni
próbál. Kategóriák,
konstellációk,
korrekciók, kritériumok
– csupa figyelmeztető
„k”, amelyek
legújabbkori
történetünket írják.

KÁNTOR LAJOS

K mint Korunk – k mint kötés

Egy új év, egy új évtized (az évszázadban s az évezredben az utolsó) ismét megszólalásra, vallomástételre kényszeríti a szerkesztőt. 1989/1990 forradalomláz fordulóján egyáltalán a folytathatóság ügyében kellett színt vallani, ami természetesen feltételezte a „történelmi tévedések” visszamenőleges hangsúlyozását, hogy – bár óvatosan zárójelet és kérdőjelet egyszerre használva – utalni lehessen a távlatokra. A *Korunk* volt a tét, a harmadik folyam megalapozása. És amilyen távol került (nem csupán évtizedekben számolva) 1990 a folyóirattörténetünkben meghatározó 1926-tól s talán még távolabb 1957-től, olyan elrugaszkodással kellett startolnunk, hogy megpróbáljunk helytállni az új sajtómezőnyben, még inkább pedig a kihívások, a feladatok sűrűjében. A régóta időszerű, 1989 decemberében nálunk is nyilvánosan lehetővé vált képzúzások és zászlótépegések korában egy hatvanöt éves, nemzetiségi, kisebbségi sorshoz kötött, liberális-baloldali múlttal megáldott-megvert vitafórum – egy romániai magyar értelmiségi folyóirat – mi más tehetne, mint hogy szakítva az elődök világnézeti egyoldalúságaival, a lyukasztott zászlók lyukjára írja: Credo, quia absurdum...

Mégsem utolsó kört szeretnénk futni, tépett zászló alatt, hanem egy nem behatárolt, hosszabb táv új szakaszában kívánjuk felvenni a versenyt nálunk fiatalabb és sokkal fiatalabb versenytársakkal. Csupán 365 nap alatt, illetve letelte után látnunk kell, mennyi szomorúság, tanácstalanság gyűlt épp a forradalmat vívott egyetemista és munkásifjúság arcára. Mi, akik több csalódást értünk és szenvedtünk meg az elmúlt

évtizedekben, talán több reménnyel vágunk a közös útnak, mint azok, akik első csalódásuknál tartanak. Már a diktatúra alatt és az eufóriás első napok, hetek után ugyanis tudhattuk, tudnunk kellett, hogy ebben a térségben csak hosszú folyamatban érvényesülhetnek azok a szükségszerű (forradalmi) változások, amelyek tőlünk egy kicsit nyugatabbra és északabbra egyértelműbben – bár ugyancsak súlyos belső ellentmondásoktól terhelve – mennek végbe. Nemcsak a modern természettudomány és a filozófia, hanem a politikai realitás is mondatja velünk: most igazán *téridőben* kell gondolkoznunk, vagyis nem szabad hagyni, hogy időt és teret egymás ellen – és ellenünkre! – játszson ki bárki is.

Ezt vonatkoztatnunk kell mindenekelőtt a „menni vagy maradni” évek óta egyre tragikusabb formákat öltő erdélyi, romániai dilemmájára. Mert a kivándorlás kérdését így is tételezni lehet: aki elmegy, időt vagy teret veszít? Van, aki a „sajátosság méltósága” (ma egyre vitatottabb) tétele nevében és sokszorosan (folyamatosan?) meggyalázott gyakorlata következtében választja az országutak, városok (országok), szükséglakások vándora státust. Mások az európai szabadságéjszémnyre hivatkoznak – és ebbe nyilván beleértik (s ők a legőszintebbek!) a gazdasági perspektívákat, az itthoni távlathiányt. Pontosabban: türelmetlenségüket a mozdulatlanságnak mutatózó csigalassú változások miatt. Egyszóval, hogy időt nyerjenek, feladják a számukra természetesen adott teret, mást keresnek helyette, és ezzel újabb – egyre inkább világméretű – konfliktushelyzetbe kerülnek. Ha végül is szerencsésük lesz, és valóban megnyerik (visszanyerik életükből, a sokaktól elorzottból) az időt, előbb-utóbb felébred bennük a vágy, az igény valamiképpen betölteni mégis az elhagyott, az elveszített teret, visszakapcsolódni – sikeres üzletemberi, szakemberi, esetleg politikusi minőségben – a szülőföldhöz. Ma lényegében már ennek is tanúi vagyunk a közép-kelet-európai, annyit vitatott térségben. Ez a folyamat nyilvánvalóan történelmi, tehát nevetséges volna publicisztikai ráhatással, retorikával próbálni változtatni a tényeken. A gazdasági törvények azonban erősebbek az etikaiaknál, épp ezért vélhetjük, hogy a jelzett folyamat immár kétirányú mozgásként is felfogható. És természetesen van még egy, korántsem elhanyagolható tényező: sokmillió serege azoknak, akik meggyőződésből vagy nehézségük miatt, vagy egyszerűen azért, mert másként el sem tudják képzelni az életüket, mint ahogy és ahol eddig éltek – maradnak. Maradnak a szülőföldön, esetleg épp a szülőfaluban, szülővárosban. A *téridőt* az ő szempontjukból – a mi szempontunkból is újra kell gondolni, megpróbálva idő és tér változását ebben a földrajzi-politikai régióban is a világszinthez közelíteni (némileg).

Íme a koordináták, melyek között az új *Korunk* helyállni próbál. Kategóriák, konstellációk, korrekciók, kritériumok – csupa figyelmeztető „k”, amelyek legújabbkori történetünket írják. A régebbi, előző történetből – emlékezetünk s az idegen szavak szótára segítségével – melléjük kell írunk e szintén k-betűs szavakat: kaleidoszkóp, kaliber, kapitalizmus, katalizátor, katasztrófa, kommunizmus, kompromisszum, konstruktivizmus, kozmopolita, kozmosz, kultúra, kultusz, kurzus, kvantum. A *Korunk*-kezdő „K”-ből remélhetőleg jó néhány kihullt, kihull fokozatosan a rosszemlékű kísérő-fogalmakból, de marad a legfontosabb: *kultúra*. A magyar nyelv értelmező szótárából pedig – mert hát magyarul írunk – ugyancsak illik ide másolnunk a számunkra fontos k-betűs (számítani? mértani?) sort: ka-

1991 | 1

KILÁBALÁS A SZEGÉNYSÉGBŐL?

Lengyel László: Az új Európa magyar szemmel
George Soros: Nyílt Társadalom
Olvasószolgálat
Markó Béla: Levél kislányomhoz

pocs, kapu, kar, kard, Kárpátok, kenyér, kérdés, kéz, kezdet, kiáltás, korszak, költészet, kőműves, könny, könyv, körkép, kötelez, közeleg, közösség, közvélemény, közvetít, kulcs, kutat, külföld, küzd.

A kulcsszót szándékosan kihagytam a felsorolásból, hogy a többi fogalmat is magyarázzam, erősítsem vele: *kötés*. Amiképpen őseink mondták, új *kötést szerzünk*. Maibb szóhasználattal – amit azonban a kereskedelem erősen devalvált – új szerződés-kötést ajánl olvasóinak a *Korunk*. Tovább nem részletezve a feltételeket, kérjük, nézzék meg, mit kínálunk az új folyóiratborító alatt...

Kolozsvár, 1990. december 20–21.

(1991. 1.)

MIRCEA DINESCU

Tánc

*A halál az utcákon újságot olvas,
mit halott csavargók arcán talál,
és kocsmába jár és poharat forgat,
és itt a halál, és ott a halál.
Hát húzd meg magad és nyaljad a talpát,
vagy légy nagyvilági, mind édeskevés,
a Hagia Szophia fénylő hatalmát
tükrözheti benned a vér meg az ész.
Ó, finom kis haláltánc, csörgesd a láncot,
mely érzékeny szolgaság eszköze lett,
e húsunkban lüktető örök Bizáncot,
hogy hol Európa, hol pedig Kelet.*

Lászlóffy Aladár fordítása

(1990. 1.)

FEJTŐ FERENC

Kolozsvár vagy Strasbourg

Nagy örömmel értesültem arról, hogy Kolozsvár és Strasbourg ikerpárra leltek egymásban. Bár Strasbourgot közelebről ismerem, mint Kolozsvárt – amelyet főleg történetkönyvek-ből, fényképekről meg Kolozsvári Grandpierre Emil, ifjúkori barátom önéletrajzából ismerem –, érzelmi kötődésem Kolozsvárhoz, egész Erdélyhez nem csekélyebb, mint Strasbourghoz, amelynek egyeteme gyakran lát vendégül, és nemrég tudományos tanácsa tagjává választott. De idősebb erdélyi barátaim talán még emlékeznek arra, hogy Gaál Gábor *Korunkjának*, hol a magam nevén, hol Fülöp Ferenc névvel hosszú éveken át munkatársa voltam, és a *Korunkban* jelent meg első, hosszabb lélegzetű tanulmányom József Attiláról, amelyben, egyike a kevés elsőnek, kiemelkedő költői nagyságát méltattam.

De Strasbourggal való megbarátkozásomat is magyaroknak köszönhetem. Először 1956-ban találkoztam vele, az alkalmából, hogy az 56-os magyar menekülteket, többek közt Király Bélát, Kéthly Annát, a rajnai város hatóságai és lakossága meleg ünnepélyességgel fogadta, és egy régi jó barátom, Bajcsa András, aki egy építészmérnöki irodában folytatott munkája mellett arra is talált időt, hogy Magyarországon kezdett Montaigne-fordítását folytassa, Strasbourgban telepedett le. Bajcsa kítűnő kalauz volt a város kanyargós utcáin keresztül, és együtt sétálgatva, minden alkalommal megújuló ámulattal és megrendüléssel szemléltük a székesegyház, a román és gótikus stílus egybenövésének